

RAPORT O REALIZACJI ZADAŃ I STANIE BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO POWIATU DĘBICKIEGO ZA 2019 ROK

Zgodnie z art. 12a ust. 3 Ustawy z dnia 14-03-1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity Dz. U. 2019, poz. 5 ze zm.) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Dębicy przedstawia raport o stanie sanitarnym powiatu dębickiego za 2019 rok.

Państwowa Inspekcja Sanitarna realizuje zadania zgodnie z Ustawą z dnia 14. 03. 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity Dz. U. 2019, poz. 59 ze zm.).

Wykonywanie zadań ustawowo określonych, polega na sprawowaniu zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzeniu działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej, w zakresie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska, a także na prowadzeniu działalności oświatowo-zdrowotnej. Zadania określone w ww. Ustawie zostały ujęte w planach pracy - na 2019 rok - każdej komórki organizacyjnej.

Pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Dębicy w 2019 roku było 1074 obiekty. W ramach prowadzonego zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 1 973 kontrole i wizytacje (1017 kontroli planowanych, co stanowi 95% wykonania planu); pobrano do badań laboratoryjnych 659 próbek; wykonano 1124 badania i 1336 oznaczeń fizycznych. Wydano 581 decyzji administracyjnych, w tym 175 decyzji płatniczych oraz 85 postanowień.

W raporcie ujęto sytuację epidemiologiczną w zakresie chorób zakaźnych oraz wyniki nadzoru sanitarnego prowadzonego przez wszystkie komórki organizacyjne PSSE w Dębicy.

1. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych

Nadzór przeciwepidemiczny realizowany przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego na terenie powiatu dębickiego w 2019 roku opierał się przede wszystkim na dalszym kontynuowaniu działań przeciwepidemicznych na wypadek wystąpienia masowych zachorowań na szczególnie niebezpieczne choroby zakaźne zwłaszcza będące skutkiem celowego rozprzestrzeniania czynników chorobotwórczych, a także zdarzeń losowych, prowadzeniu dalszych działań przeciwepidemicznych w zakresie opracowywania ognisk chorób przenoszonych drogą pokarmową, oddechową, kontaktową w placówkach służby zdrowia, kontynuowaniu działań skutkujących dalszą poprawą wykonawstwa szczepień ochronnych oraz zapewnienie właściwych warunków przechowywania, przyjmowania, wydawania i transportu preparatów szczepionkowych.

Sytuacja epidemiologiczna w zakresie występowania chorób zakaźnych w 2019 roku przedstawiała się następująco : ogółem zarejestrowano 1 741 zachorowań na choroby zakaźne, w tym opracowano 385 wywiadów epidemiologicznych. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie zachorowań na choroby zakaźne w porównaniu z rokiem 2018 ocenia się na tym samym poziomie. W porównaniu z rokiem poprzednim największy wzrost zachorowań zarejestrowano na grypę, tj. 6 940 osób czyli o 2 238 przypadków więcej niż w roku poprzednim. Systematycznie od 5 lat, co roku gwałtownie rośnie liczba osób, u których rozpoznano lub podejrzewa się zachorowanie na grypę. Szczyt zachorowań na grypę nastąpił w miesiącu styczniu 2019 roku. Również ospa wietrzna była chorobą, na którą zachorowało znacznie więcej osób niż w roku 2018. Na koniec roku zarejestrowano 612 przypadków zachorowań, natomiast w 2018 roku było ich o 290 mniej. Dzieci będące w wieku 5-9 lat były

najczęstszą grupą, która zachorowała na ospę wietrzną zarówno w 2018 jak i 2019 roku. W 2019r. zanotowano wzrost zachorowalności na : inne bakteryjne zakażenia jelitowe, w szczególności wywołane przez *Clostridium difficile*, wirusowe zakażenie jelitowe (rotawirusy, adenowirusy oraz norowirusy), szkarlatynę, biegunki o prawdopodobnym zakaźnym pochodzeniu u dzieci do lat 2. Niewielki wzrost zachorowań na choroby zakaźne względem 2018 roku odnotowano w przypadku krztuśca (o 2 przypadki), nieokreślonych zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych (o 3 przypadki), różyczki (o 4 przypadki), świnki (o 2 przypadki) oraz pokąsań przez nieznanne zwierzęta, gdzie konieczne było wdrożenie szczepienia p/wścieklicznie (o 4 przypadki).

W roku 2019 na terenie powiatu dębickiego doszło do 2 zbiorowych zatruc pokarmowych, które były spowodowane pałeczkami salmonelli. Łączna liczba osób, która uległa zachorowaniu w przypadku zbiorowych zatruc pokarmowych to 8 chorych. Zachorowania na choroby zakaźne w 2019r., które kształtowały się na podobnym poziomie co w roku 2018 to: wirusowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych – 9 zachorowań, kleszczowe zapalenie mózgu – 1 zachorowanie, przewlekłe wirusowe zapalenie wątroby typu B – 3 zachorowania oraz typu C – 1 zachorowanie. Zdecydowanie mniej zachorowań niż w poprzednim roku zarejestrowano w przypadku salmonelli oraz boreliozy. W przypadku salmonelli było to o 8 przypadków mniej, natomiast boreliozy o 23 zachorowania. Należy dodać, iż liczba zachorowań na postać wczesną boreliozy, kształtowała się na zbliżonym poziomie co w 2018 roku, natomiast zarejestrowano mniej przypadków na postać późną boreliozy, w szczególności postać stawową. Nieznacznie mniej zachorowań na choroby zakaźne w stosunku do 2018 roku odnotowano w przypadku róży (o 6 przypadków mniej), bakteryjne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych (o 1 przypadek mniej), chorobę wywołaną przez *streptococcus pneumoniae* (o 1 zachorowanie mniej) oraz nowo wyrte zakażenia HIV (o 2 przypadki mniej). Zachorowania na choroby, których nie odnotowano w 2018 roku, a wystąpiły się w 2019 to jedynie choroba wywołana przez *neisseria meningitidis*.

Państwowy Inspektor Sanitarny w Dębicy realizuje działania mające na celu wysoką wyszczepialność populacji powiatu dębickiego poprzez realizację Programu Szczepień Ochronnych. Na terenie powiatu dębickiego szczepienia ochronne były realizowane w 34 podmiotach leczniczych, które obejmowały szczepieniami 26 506 pacjentów w wieku od 0 - 20 roku życia. Prowadzone szczepienia ochronne nadzorowane były przez nas w przychodniach rejonowych, ośrodkach zdrowia, niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej, punktach lekarskich, jak i w dębickim szpitalu. Od początku 2019 roku w wyżej wymienionych placówkach przeprowadzono 33 kontrole mające na celu ocenę bieżącego wykonawstwa szczepień ochronnych.

W roku 2019 zostało wydanych 20 112 preparatów szczepionkowych przeciwko chorobom zakaźnym takich jak : poliomyelitis, błonica, tężec, krztusiec, WZW typ B, pneumokoki, ospa wietrzna, odra, świnka i różyczka, *haemophilus influenzae*, gruźlica, wściekliczna.

Na koniec 2019 roku, wyszczepialność przeciwko chorobom zakaźnym trzech najmłodszych roczników dzieci kształtowała się następująco:

- a) dzieci urodzone w 2017 roku – wyszczepialność przeciwko WZW B wyniosła 98,7%, przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis oraz *haemophilus influenzae* wyniosła 97%, *streptococcus pneumoniae* wyniosła 98,4%, odrze, śwince i różyczce wyniosła 90%,
- b) dzieci urodzone w 2018 roku - wyszczepialność przeciwko WZW B wyniosła 97,6%, przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis oraz *haemophilus influenzae* wyniosła 93%, *streptococcus pneumoniae* wyniosła 96%, odrze, śwince i różyczce wyniosła 75% (nie wszystkie dzieci podlegały jeszcze szczepieniom).
- c) dzieci urodzone w 2019 roku - wyszczepialność przeciwko WZW B wyniosła 88%, przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis oraz *haemophilus influenzae* wyniosła 64,2%, *streptococcus pneumoniae* wyniosła 71,3%. Niższa wyszczepialność dzieci urodzonych w 2019 roku wynika z faktu, iż nie wszystkie podlegały jeszcze obowiązkowym szczepieniom.

Na 31.12.2019 roku na terenie powiatu dębickiego zarejestrowano 72 dzieci uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych. W porównaniu z rokiem 2018 nastąpił wzrost o 6 osób. W przypadku dalszego uchylania się od tego obowiązku przez rodziców dzieci, zostanie wszczęte wobec nich postępowanie administracyjne.

W bieżącym roku na terenie działalności Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Dębicy objęliśmy nadzorem sanitarnym 277 podmiotów leczniczych oraz praktyk zawodowych. W 2019 roku przeprowadzono w wyżej wymienionych placówkach 152 kontrole w zakresie bieżącego nadzoru sanitarnego, wykonawstwa szczepień ochronnych, gospodarki odpadami medycznymi, zagadnień dotyczących dezynfekcji i sterylizacji oraz stosowania procedur higienicznych. Z przeprowadzonych analiz kontrolowanych placówek służby zdrowia wynika, iż jedynie jeden podmiot leczniczy nie odpowiada wymogom zawartym w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 23.03.2019r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz. U. 2019, poz. 595).

Sterylizacja – W 2019r. we wszystkich podmiotach leczniczych i praktykach zawodowych znajduje się 64 autoklawów. Podmioty lecznicze, które posiadają narzędzia wielokrotnego użytku poddają je wstępnej obróbce: myciu i dezynfekcji. Dezynfekcja odbywa się w zamkniętym, opisanym pojemniku z sitem w preparacie dezynfekcyjnym, następnie płukanie, mycie. Najczęściej narzędzia pakietowane w torebki papierowo – foliowe. Na każdym pakiecie zaznaczona jest data sterylizacji oraz data ważności do użytkowania sterylnych narzędzi i materiałów. Znaczna większość kontrolowanych placówek służby zdrowia posiada sprzęt jednorazowego użytku – szpatułki, wzierniki ginekologiczne. Biologiczna kontrola skuteczności procesów sterylizacji przeprowadzana jest 1 raz w miesiącu. Prowadzona jest archiwizacja wyników procesów sterylizacji. Sposób przechowywania materiału i sprzętu po sterylizacji prawidłowy. Podmioty lecznicze, które nie posiadają urządzeń sterylizujących poddają narzędzia wstępnej obróbce, a następnie w opisanym pojemniku transportowane do placówki w której odbywa się sterylizacja. Żadna z przeprowadzonych prób skuteczności sterylizacji nie została zakwestionowana.

Dezynfekcja – Preparaty dezynfekcyjne stosowane w podmiotach leczniczych są używane zgodnie z przeznaczeniem, dobór środków prawidłowy, zapas wystarczający. Sprzęt i środki czystościowe w placówkach służby zdrowia przechowywane i stosowane prawidłowo, zapas wystarczający.

Postępowanie z odpadami medycznymi – odpady niebezpieczne pochodzenia medycznego gromadzone są na stanowisku pracy w opisanych, typowych pojemnikach; przechowywanie odpadów medycznych w prawidłowych warunkach; odbiór odpadów z poszczególnych placówek odbywa się zgodnie z ustalonym harmonogramem zgodnie z zawartymi umowami; prowadzone są rejestry i ewidencje odbiorów odpadów pochodzenia niebezpiecznego.

BIOTERRORYZM, SYTUACJE NADZWYCZAJNE

Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Dębicy posiada plan działania w sytuacjach nadzwyczajnych, który zawiera szczegółowe informacje dotyczące działania przeciwepidemicznego:

- a) lista objawów i chorób podlegających zgłoszeniu w ramach wczesnego ostrzegania
- b) wykaz sytuacji stanowiących epidemiologiczne oznaki ukrytego ataku bioterrorystycznego
- c) czynniki zakaźne stosowane w ataku bioterrorystycznym
- d) zadania służb współpracujących z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Dębicy
- e) działania Powiatowego Zespołu Reagowania Kryzysowego
- f) schemat postępowania i współpracy w przypadku zagrożenia niebezpieczną chorobą zakaźną oraz bioterroryzmem

W/w plan działania jest na bieżąco aktualizowany na podstawie Powiatowego Planu Działania na wypadek wystąpienia epidemii.

2. Nadzór nad bezpieczeństwem żywności

W 2019 r. zaplanowano przeprowadzenie 450 kontroli. W związku z likwidacją 43 obiektów pomniejszono realizację planu (korekta planu kontroli) do 407 kontroli. Przeprowadzono 383 kontrole planowane, nie wykonano 24 kontroli co stanowi 94,1% realizacji. Przyczyny niezrealizowania kontroli planowych to: przede wszystkim absencja chorobowa, nieprzewidziane dodatkowe i priorytetowe działania mające na celu bezpośrednie zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego ludzi i brak samochodu. Należy podkreślić przeprowadzenie 670 kontroli pozaplanowych (skargi konsumentów, ocena sanitarna na granicy państwa, rekontrole, kontrole akcyjne, wynikające z art. 62 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, zabezpieczania powiatu przed wprowadzaniem produktów niebezpiecznych – RASFF). Należy też podkreślić, że niezrealizowanie planu w 100 % nie wpłynęło negatywnie na bezpieczeństwo zdrowotne z uwagi na to, że w pierwszej kolejności kontrolom poddano obiekty o wysokim i średnim zagrożeniu.

Plany pobierania próbek – plan pobierania próbek został zrealizowany w całości. Pobrano 184 próbki w tym 7 próbek związanych z interwencją klientów. Zakwestionowano 1 (zaniżona zawartość diosminy - sprawę przekazano do właściwego miejscowo inspektora sanitarnego).

W każdym kwartale 2019 r. przygotowywano raporty z realizacji:

- dot. badania żywności z importu zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) Nr 885/2014 w sprawie przywozu ketmi jadalnej i curry z Indii,
- dot. badania żywności z importu zgodnie z rozporządzeniem Komisji Europejskiej (UE) 2015/175 w szczególności gumy guar,
- dot. badania żywności z importu zgodnie z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) Nr 884/2014 z 13 sierpnia 2014 r. w związku z ryzykiem zanieczyszczenia aflatoksynami,
- decyzji wykonawczej Komisji z 22 grudnia 2011r. w sprawie środków nadzwyczajnych w odniesieniu do niedozwolonego genetycznie zmodyfikowanego ryżu w produktach z ryżu pochodzących Chin,
- rozporządzenia 669/2009 z 24 lipca 2009 w sprawie wykonywania zaleceń rozp. 882 w zakresie granicznej kontroli wybranych środków spożywczych,
- dot. rozporządzenia (WE) nr 186/2017 w zakresie kontroli granicznej środków spożywczych w związku z zanieczyszczeniem mikrobiologicznym,
- realizacji rozp. Komisji (WE) nr 284/2011 w sprawie przywozu przyborów kuchennych z tworzyw poliamidowych i melaminowych pochodzących z ChRL i Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong,
- eksportu warzyw i owoców do FR,
- nadzoru nad rolniczym handlem detalicznym,
- obecności wybranych substancji dodatkowych w środkach spożywczych.

Nadzór nad suplementami diety.

W firmie Olimp Laboratories przeprowadzono łącznie 15 kontroli (w 2018 roku 8 kontroli). W innych podmiotach przeprowadzono 7 kontroli. Nasilającym się zjawiskiem jest niezgodna z przepisami prezentacja suplementów diety oferowanych w tzw. e- sprzedaży.

Należy podkreślić niezwykle skomplikowany charakter nadzoru nad w/w środkami spożywczymi, prowadzonego u największego producenta w kraju, importera dużej ilości środków oraz podmiotów zajmujących się sprzedażą na odległość. W ramach nadzoru dokonywano oceny sanitarnej na granicy państwa i/lub wydawanie świadectw wolnej sprzedaży (certyfikatów zdrowia).

W ramach szczególnego nadzoru nad zakładami produkcji żywności, w tym zakładami żywienia zbiorowego zwłaszcza z uwzględnieniem obiektów zlokalizowanych w miejscowościach turystycznych w okresie wypoczynku letniego, zrealizowano 96 kontroli; nie odnotowano nieprawidłowości; przeprowadzono 4 kontrole w dni wolne od pracy.

Zaobserwowano zmianę preferencji żywieniowych mieszkańców powiatu, którzy w dużym stopniu korzystają z usług nowopowstałych 2 firm zajmujących się produkcją żywności „pudełkowej”. Obserwuje się też rozwój firm cateringowych.

W związku z występowaniem w Polsce kolejnych przypadków afrykańskiego pomoru świń prowadzono wzmożone i wnikliwe urzędowe kontrole na targowiskach. W każdym miesiącu 2019 r. wraz z przedstawicielem Inspekcji Weterynaryjnej i Policji kontrolowano sprzedaż na placu targowy w Dębicy. Nie stwierdzono nieprawidłowości. W ramach eliminacji zakażeń ASF zwracano szczególną uwagę na zagospodarowanie odpadów poprodukcyjnych i pokonsumpcyjnych w zakładach żywnościowo - żywnościowych. Nie odnotowano nieprawidłowości. Na 2020 r. zaplanowana jest dalsza współpraca z organami Weterynaryjnymi i Policją oraz zwracanie uwagi na pochodzenie mięsa i jego przetworów w zakładach żywieniowych.

System ostrzegania o produktach niebezpiecznych RASFF - rozpatrywano 29 spraw w ramach przedmiotowego systemu.

Rozpatrywano 39 interwencji różnych instytucji i osób prywatnych na jakość produktów oraz ich reklamę. Zasadnych interwencji zgłaszanych przez instytucje, podmioty i osoby prywatne było 6. Liczby te są porównywalne z poprzednim rokiem.

Oceniono, w ramach sanitarnej oceny na granicy państwa, 156 partii produktów spożywczych. Obserwuje się tendencję wzrostową dotyczącą wydawania na wniosek strony dokumentów tzw. świadectw zdrowia, dokumentów wolnej sprzedaży itp.; liczba wydanych dokumentów tego typu to 97.(w 2018 roku było 15).

W ramach nadzoru nad produkcją pierwotną skontrolowano 4 podmioty zajmujące się uprawą ziemniaków. Kontrola wynikała z „Planu działania na 2019 rok dotycząca „Produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego realizowanego w ramach porozumienia w sprawie współpracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Ochrony Środowiska, w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego” w województwie podkarpackim. W 2 gospodarstwach pobrano próbki ziemniaków do badań organoleptycznych oraz na zawartość ołowiu, kadmu i rtęci. Przeprowadzono kontrole wspólnie z PIORiN. W rejestrze znajduje się 122 podmioty prowadzące produkcję pierwotną. Przeważająca produkcja to produkcja ziemniaków.

Notuje się wzrost podmiotów zajmujących się niestandardową produkcją żywności w warunkach domowych i wprowadzanie jej do obrotu. Współpraca Inspekcji z podmiotami oferującymi coraz nowsze technologie wymaga dużej elastyczności, zwłaszcza w sytuacji braku przepisów.

W 2019 roku od PPIS w Ustrzykach Dolnych wpłynęła sprawa rzekomego wystąpienia burzliwej reakcji alergicznej po spożyciu krojonej marchewki dostarczanej do szkół w ramach programu „Owoc w szkole”. Przeprowadzono wnikliwą kontrolę w zakładzie dokonującym krojenia warzyw i owoców. Pobrano do badania marchewkę w kierunku liczby

pleśni, azotynów, metali ciężkich : Pb, Cd oraz zadrukowane woreczki do oceny migracji globalnej i organoleptycznej. Wszystkie ustalenia zostały przekazane do PPIS w Ustrzykach Dolnych.

3. Choroby zawodowe i środowisko pracy

Jednym z podstawowych celów kontroli zakładów pracy jest ocena stanu sanitarnego uwzględniająca między innymi stan : pomieszczeń pracy i wyposażenie stanowisk pracy, zaplecza higieniczno - sanitarnego, wyposażenia pracowników w odzież roboczą, ochronną, dyżurną i środki ochrony indywidualnej, zaopatrzenia pracowników w środki czystości oraz organizację pierwszej pomocy medycznej w razie wypadku.

W 2019r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w Powiecie Dębickim nadzorowała 78 zakładów pracy, zatrudniających 6339 osób. Przeprowadzono 101 kontroli sanitarnych.

Z analizy narażenia zawodowego wynika, że 555 pracowników ekspozowanych było na jeden lub kilka czynników szkodliwych dla zdrowia w stężeniach lub natężeniach przekraczających dopuszczalne normy higieniczne, co stanowi około 8,76% ogólnej liczby zatrudnionych w skontrolowanych zakładach. Hałas to czynnik szkodliwy, na który było narażonych 7,3% pracowników. Stanowił on najczęściej występujący, powyżej normatywu NDN, czynnik szkodliwy środowiska pracy.

W 2019r. w 8 skontrolowanych zakładach stwierdzono między innymi następujące nieprawidłowości : brak aktualnych badań środowiskowych czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy; brak rejestrów czynników szkodliwych dla zdrowia , kart badań i pomiarów; brak udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego stwarzanego przez czynnik chemiczny występujący w środowisku pracy, związanego z narażeniem pracowników na hałas występujący w środowisku pracy; uchybienia w zakresie stanu sanitarno-higienicznego pomieszczeń pracy (niewłaściwy stan sanitarny i techniczny pomieszczeń i urządzeń higienicznosanitarnych, brak zamykanego pomieszczenia ubikacji dla pracowników); przekroczenia normatywów higienicznych NDS/NDN czynników fizycznych, chemicznych, występujących w środowisku prac, przekroczenie najwyższego dopuszczalnego natężenia chwilowego (NDSCH).

Wydano 8 decyzji w zakresie usunięcia nieprawidłowości, w tym :

- decyzji dotyczących obniżenia do obowiązujących normatywów higienicznych : stężenia styrenu (2), stężenia krzemionki krystalicznej – kwarc, krystobalit (1), stężenia manganu i jego związków przeliczeniu na Mn (2), stężenia chwilowego tlenków żelaza w przeliczeniu na Fe (1), natężenia dźwięku na stanowiskach pracy (3),
- decyzji dotyczących dokonania udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego stwarzanego przez czynnik chemiczny oraz ryzyka zawodowego związanego z narażeniem pracowników na hałas (3), w zakresie spełnienia wymogów higieniczno-zdrowotnych środowiska pracy .

Nadzór Inspekcji Sanitarnej w zakresie przestrzegania przepisów ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 REACH, rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z 16 grudnia 2008r. (CLP) w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, ustawy o produktach biobójczych oraz nadzór nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3 prowadzony był bezpośrednio u producentów i stosujących substancje i mieszaniny chemiczne tj. w zakładach pracy, jak również podmiotach odpowiedzialnych za wprowadzanie do obrotu substancji i mieszanin chemicznych.

Na terenie Powiatu Dębickiego w 2019r. stwierdzono 2 producentów, 6 dalszych użytkowników oraz 47 stosujących substancje i mieszaniny chemiczne. W zakresie wprowadzania, stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin przeprowadzono 55 kontroli, w wyniku których nie stwierdzono nieprawidłowości.

W 2019r. w powiecie stwierdzono 3 podmioty wprowadzające do obrotu produkty biobójcze, które były zobowiązane do uzyskania pozwolenia na wprowadzenie tych produktów do obrotu oraz 15 podmiotów stosujących w działalności zawodowej produkty biobójcze . Przeprowadzono w tym zakresie 18 kontroli.

Na terenie powiatu w 2019r. był 1 podmiot wprowadzający do obrotu prekursor narkotyków kategorii 2. W działalności gospodarczej 16 podmiotów stosowało prekursory narkotyków. W zakresie prekursorów narkotyków przeprowadzono 13 kontroli.

W roku sprawozdawczym na terenie powiatu :

- a) skontrolowano 14 zakładów, w których pracowało 661 osoby narażone na czynniki rakotwórcze. Przeprowadzono w tym zakresie 15 kontroli.
- b) nie stwierdzono punktu sprzedaży tzw. „dopalaczy” w postaci np. sklepu.
- c) kontynuowano działania w zakresie nadzoru nad środkami zastępczymi i nowymi substancjami, nie wydano decyzji administracyjnych w tym zakresie.
- d) kontynuowano działania w zakresie nadzoru nad środkami zastępczymi „dopalaczami” i nowymi substancjami psychoaktywnymi. W ramach monitoringu rynku substancji psychoaktywnych nie stwierdzono działalności podmiotu, który wprowadzałby do obrotu środki zastępcze. Nie notowano skarg, nie wpłynęła żadna informacja od mieszkańców o funkcjonowaniu sklepu oferującego w sprzedaży środki zastępcze. Przeprowadzono 8 rekonesansów w powiecie dębickim pod kątem ewentualnej lokalizacji podejrzanego punktu oferującego „dopalacze”.
- e) zgłoszono przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Dębicy (Szpitalny Oddział Ratunkowy, Oddział Dziecięcy) 9 przypadków podejrzeń zatruc/zatruc środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi. We wszystkich przypadkach podejrzeń zatruc prowadzono działania zmierzające do ustalenia źródła nabycia, rodzaju (co, gdzie, za ile) środka zastępczego lub NSP. Uzyskane informacje o zatruciach środkami zastępczymi lub NSP przekazywane są do Komendy Powiatowej Policji w Dębicy w celu szybkiego reagowania na zagrożenia związane z przyjmowaniem ww. środków. Prowadzone są wpisy do Systemu Monitorowania Informacji o „Dopalaczach” dotyczące występujących przypadków podejrzeń zatruc i zatruc środkami zastępczymi lub NSP. Administratorem ww. Systemu jest Główny Inspektorat Sanitarny. W związku z powyższym prowadzona jest współpraca (wymiana informacji) z Zakładem Opieki Zdrowotnej w Dębicy, Komendą Powiatową Policji, Centralnym Biurem Śledczym Policji, Prokuraturą Rejonową, celem wykorzystania w prowadzonych przez te organy postępowaniach. Współpraca ta jest wynikiem porozumienia zawartego pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym a Komendantem Głównym Policji o współpracy w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych.

W roku sprawozdawczym :

- a) nie wydano żadnych decyzji administracyjnych w ramach nadzoru nad środkami zastępczymi, nowymi substancjami psychoaktywnymi.
  - b) uczestniczono w przekazaniu do Centralnego Biura Śledczego Policji, zabezpieczonych podczas kontroli podmiotów, wprowadzających do obrotu środki zastępcze tzw. „dopalacze” (w latach 2014-2015), zdeponowanych w Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Rzeszowie; na dzień przekazania narkotyki objęto postępowaniem karnym.
- Obecnie nie mamy informacji : a) by prowadzona była sprzedaż środków zastępczych lub Nowych Substancji Psychoakty.,
b) o prowadzeniu sprzedaży środków zastępczych,
- Natomiast podejmowane były inicjatywy dotyczące upowszechniania problematyki przeciwdziałania używaniu środków zastępczych w miejscu pracy (przekazywano przedsiębiorcom oraz ich służbom BHP materiały informacyjne na temat szkodliwości nowych narkotyków tzw. „dopalaczy”).

Wiele czynników szkodliwych obecnych w środowisku pracy w zależności od rodzaju technologii i zabezpieczeń pracowników bezpośrednio lub pośrednio działa na zdrowie pracujących. Skutkiem pracy w warunkach z przekroczonymi normatywnymi higienicznymi czynnikami szkodliwego środowiska pracy, kontaktu z czynnikami alergizującymi i zakaźnymi oraz niewłaściwej opieki profilaktycznej są choroby zawodowe.

W 2019r. Inspekcja Sanitarna przeprowadziła 12 wizytacji w ramach postępowań wyjaśniających dotyczących chorób zawodowych, wydała 2 decyzje stwierdzające chorobę zawodową. Nie wniesiono odwołań od w/w decyzji.

4. Warunki sanitarno – higieniczne w placówkach nauczania, wychowania i wypoczynku dzieci i młodzieży

W 2019 roku pod nadzorem Sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży było ogółem 224 placówki oświaty i wychowania w tym : 138 placówek stałych i 86 placówek wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży w sezonie letnim i zimowym. W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 136 kontroli – 76 w placówkach stałych i 60 w placówkach sezonowych. Wydano 9 opinii sanitarnych dotyczących zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w placówkach. Przeprowadzono 1124 badań ogółem i 1363 oznaczeń fizycznych. Badania przeprowadzono z zakresu pomiaru temperatury oraz dostosowania mebli do zasad ergonomii.

Pracownicy Sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży prowadzili nadzór nad warunkami nauczania, wychowania i opieki w placówkach oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych, wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży, zgodnie z przyjętymi kierunkami działań na rok 2019.

Zamierzenia ujęte w planach pracy pionu HDiM na rok 2019 zostały wykonane, a realizacja była zgodna z ustalonymi terminami.

Realizowano zagadnienia z zakresu :

1) Oceny przebiegu wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży, z uwzględnieniem terminów meldunków i ocen warunków higieniczno – sanitarnych. W 2019r. zgłoszono 23 turnusy, skontrolowano 18.

2) Informacji o stanie przygotowania do wypoczynku letniego dzieci i młodzieży i oceny z przebiegu wypoczynku letniego, z uwzględnieniem terminów meldunków i ocen warunków higieniczno-sanitarnych. W 2019 r. zgłoszono 63 turnusy, skontrolowano 42.

3) Informacji o stanie przygotowaniu szkół do rozpoczęcia nowego roku szkolnego. W placówkach przeprowadzono remonty i termomodernizacje oraz prace konserwatorsko-porządkowe. W 4 szkołach podstawowych przygotowano nowe place zabaw.

4) Oceny zapewnienia w placówkach odpowiednich mebli edukacyjnych, sprzętu sportowego i urządzeń rekreacyjnych posiadających certyfikaty i spełniających wymagania bezpieczeństwa i oczekiwania użytkowników.

5) Nadzoru sanitarnego nad warunkami mikroklimatycznymi w pomieszczeniach szkolnych w zakresie zapewnienia właściwej temperatury, skuteczności wentylacji, wietrzenia sal dydaktycznych.

7) Nadzoru nad higieną procesu nauczania w szkołach oraz prowadzenie nadzoru nad warunkami higieniczno-sanitarnymi w placówkach oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych i rekreacji dzieci i młodzieży oraz w wyższych uczelniach wg systemu jakości. Rok szkolny 2018/2019 w porównaniu do lat ubiegłych można ocenić pozytywnie w zakresie systematycznej poprawy warunków pobytu dzieci i młodzieży szkolnej w placówkach nauczania i wychowania, w tym : warunków technicznych placówek, warunków sanitarnych i higienicznych – higieny procesu nauczania, higieny osobistej uczniów jak i warunków do rekreacji zewnętrznej. Skontrolowane placówki zapewniają coraz lepsze warunki w zakresie bezpieczeństwa i higieny. Samorzędy terytorialne na zapewnienie właściwego stanu placówek oświatowych pozyskują środki finansowe, między innymi z funduszy unijnych, co ma odzwierciedlenie w przeprowadzonych remontach i termomodernizacjach placówek, a także w powstawaniu nowych obiektów typu żłobki i przedszkola. W placówkach dokonuje się wymiany mebli edukacyjnych, powstają nowe place zabaw z nowym wyposażeniem. Na terenie powiatu dębickiego w dalszym ciągu funkcjonuje kilka szkół, w których brak jest odpowiednich warunków do realizacji zajęć z wychowania fizycznego. Są to szkoły podstawowe o małej liczbie uczniów, które przewidziane były do

likwidacji, ze względu na małą liczbę uczniów i koszty utrzymania. Zajęcia z w-f odbywają się na korytarzach i boiskach szkolnych.

Dyrektorzy placówek szkolnych w celu zapewnienia lepszych warunków do pozostawiania przez uczniów części podręczników szkolnych dokonują systematycznie zakupu indywidualnych szafek, często szyfrowanych kodem indywidualnym lub organizują odpowiednio urządzone pomieszczenia do przechowywania plecaków.

W ramach nadzoru nad jakością mikroklimatu zwracano uwagę na wietrzenie sal lekcyjnych, prawidłową temperaturę pomieszczeń, co najmniej 18°C. Ponadto zwracano uwagę na sprawność punktów świetlnych i doświetlenia tablic w klasach. Dokonywano również oceny rozkładu zajęć lekcyjnych pod kątem zachowania zasad higieny pracy umysłowej uczniów zgodnie z wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej. W ocenionych rozkładach zajęć nie stwierdzono nieprawidłowości; dyrektorzy szkół uwzględniając zalecenia higienistów, stwarzali warunki sprzyjające uczniom.

W 2019 roku zaobserwowano w placówkach szkolnych prowadzących dożywianie, wzrost liczby uczniów korzystających z ciepłych posiłków za odpłatnością. Natomiast systematycznie zmniejsza się liczba uczniów dofinansowanych z MOPS i GOPS. Ponadto z ciepłych posiłków korzysta coraz więcej dzieci z oddziałów „0”, są to posiłki 2 daniowe.

Placówki nadal realizują długofalowy program Agencji Rynku Rolnego, pod nazwą „Program dla szkół”, obejmujący szklankę mleka, owoce i warzywa, w którym uczestniczą zarówno przedszkola, jak i szkoły podstawowe. Produkty dostarczane są przez dostawców zarejestrowanych i nadzorowanych przez pion HŻiŻ.

5. Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej, pływalni i miejsc wykorzystywanych do kąpeli oraz jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Ludność powiatu dębickiego w 84 % jest zaopatrzona w wodę do spożycia przez ludzi z urządzeń wodociągowych nadzorowanych przez PPIS w Dębicy.

W nadzorowanych urządzeniach nie występowały braki wody, nie było wyłączeń ujęć i sieci. Występowały sporadycznie przerwy w dostawie wody, które były zgłaszane PPIS w Dębicy (59 zgłoszeń od Właścicieli/Administratorów urządzeń wodociągowych).

Zbiorowe zaopatrzenie w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi jest realizowane na terenie powiatu przez 14 urządzeń wodociągowych.

Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi prowadzi Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Dębicy na zasadach określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017r. w sprawie jakości wody przeznaczanej do spożycia przez ludzi (Dz. U. 2017, poz.2294).

PPIS w Dębicy wydaje okresowe i obszarowe oceny jakości wody na podstawie sprawozdań z badań prowadzonych w ramach sprawowanego nadzoru i badań wykonywanych w ramach kontroli wewnętrznej przez Właścicieli / Administratorów wodociągów.

W ww. okresie sprawozdawczym skontrolowano na terenie powiatu dębickiego 362 obiekty użyteczności publicznej. Grupa obiektów użyteczności publicznej jest najbardziej różnorodną i zróżnicowaną, pod względem liczebności i wymagań sanitarnych, grupą obiektów. Najliczniejszą grupę w nadzorowanych obiektach stanowią zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu i odnowy biologicznej; w omawianym okresie objęto nadzorem 239 zakładów, w których przeprowadzono 185 kontroli. W zdecydowanej większości zakładów zapewniony jest wysoki standard sprzętu i fachowa, profesjonalna obsługa. W trzech obiektach stwierdzono uchybienia natury sanitarnej, związane z nie zachowaniem należytej czystości przy świadczeniu usług, niewłaściwe postępowanie z przyborami i bielizną, brak środków dezynfekcyjnych o wymaganych właściwościach. Za nie przestrzeganie należytych zasad przy obsłudze klienta nałożono 3 mandaty karne na kwotę 600,00 zł.

Drugą, pod względem liczebności, grupą obiektów są obiekty świadczące usługi noclegowe. W 2019 roku na terenie powiatu objętych nadzorem było 27 obiektów. Wśród nich były : hotele kategorii *** i **, motel*, pensjonat**** oraz inne, w których świadczone są usługi

hotelarskie. Przeprowadzono 29 kontroli bazy noclegowej w większości przypadków nie wykazały nieprawidłowości w stanie sanitarno – technicznym obiektów. Nałożono 1 mandat karny w wysokości 200,00 zł za niewłaściwe warunki w pralni hotelowej.

W grupie obiektów użyteczności publicznej należy zwrócić uwagę na pływalnie, które są obiektami szczególnie newralgicznymi, ze względu na charakter świadczonych usług, jak i to, że klientami tych obiektów są dzieci i młodzież. Nadzorem objęte były 2 pływalnie kryte, 1 pływalnia odkryta, 1 pływalnia mieszana (kryta – odkryta). W przedmiotowych obiektach przeprowadzono 9 kontroli; wydano 12 decyzji administracyjnych.

Sprawozdania z badań – wykonane w ramach kontroli wewnętrznej – były przekazywane PPIS w Dębicy zgodnie z wymaganiami ww. Rozporządzenia.

PPIS w Dębicy wydał zbiorcze roczne oceny wody dla wszystkich pływalni funkcjonujących na terenie powiatu. Oceniono, że woda w 4 urządzeniach do kąpielii odpowiada wymaganiom a w 1 nie odpowiada warunkom mikrobiologicznym i fizykochemicznym określonym załącznikach nr 1 i 2 do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. 2015, poz. 2016). Łącznie z ww. pływalni skorzystało w ciągu roku 391 827 osób.

Na terenie działalności Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Dębicy nie funkcjonowały kąpieliska. W ustawowym terminie nie zostały zgłoszone do zaopiniowania przez PPIS w Dębicy projekty uchwał przez właściwych wójtów/burmistrzów, dotyczące wykazu kąpielisk na terenach gmin powiatu dębickiego. W sezonie letnim 2019r. nie zorganizowane miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii.

Podobnie, jak w latach poprzednich, od maja do sierpnia 2019r., prowadzone były kontrole piaskownic, ze względu na zagrożenie jakie niesie ze sobą zanieczyszczony piasek. Skontrolowano 58 piaskownic ogólnodostępnych znajdujących się na terenach osiedli mieszkaniowych oraz na miejskich placach zabaw. Stan sanitarno – techniczny i porządkowy większości piaskownic oceniono jako dobry. W 2019r. pobrano do badania próbki piasku do badań laboratoryjnych z 2 piaskownic; wyniki badań wykazały, że piasek w przebadanych piaskownicach jest wolny od żywych jaj pasożytów jelitowych oraz nie stwierdzono bakterii chorobotwórczych z rodzaju Salmonella.

Reasumując w nadzorowanych obiektach przeprowadzono **330** czynności kontrolnych; pobrano 122 próbki wody; wydano : 189 decyzji merytorycznych, 42 opinie w formie postanowień dotyczących imprez masowych, regulaminów utrzymania czystości i porządku w gminach, kategoryzacji obiektów noclegowych oraz **96 opinii sanitarnych**, w tym **37** do procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami oraz chorobami zakaźnymi przy udzielaniu świadczeń innych niż zdrowotne przez osoby podejmujące czynności, w trakcie wykonywania których dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek ludzkich; **5** dla hoteli celem przedłożenia podczas kontroli z Urzędu Marszałkowskiego, w związku z utrzymaniem kategorii obiektu; wykazano w opiniach sanitarnych oceny okresowe i obszarowe wydawane dla wps (**44**), oceny jakości wody na pływalniach (**4**), a także **4** orzeczenia o jakości wody dla akwenów funkcjonujących w sezonie i **2** orzeczenia o jakości ciepłej wody użytkowej, ze względu na obecność Legionelli sp.

6. Działalność zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

Działalność zapobiegawczego nadzoru sanitarnego polega na egzekwowaniu na etapie projektowania inwestycji takich rozwiązań, które gwarantują zapewnienie wymagań sanitarno-higienicznych w projektowanych obiektach oraz ograniczenie do minimum niekorzystnego oddziaływania inwestycji na zdrowie i życie ludzi oraz środowisko poza teren będący granicą ich lokalizacji.

W 2019r. rozpatrzono 229 wniosków. Wnioski dotyczyły : uzgodnień zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko; zaopiniowania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego; zaopiniowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;

uzgodnień dokumentacji projektowych; wydania opinii dotyczących potrzeby sporządzenia oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko; wydania opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach; w przypadku gdy była przeprowadzana ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko; przeprowadzenia kontroli w trakcie realizacji obiektu budowlanego, odbioru i dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych.

7. Działalność oświatowo – zdrowotna i promocja zdrowia

Kierunki działań podejmowanych w 2019 roku przez pracowników Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia PSSE w Dębicy, wynikały z założeń krajowych, wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego, Narodowego Programu Zdrowia, zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia, a także z sytuacji epidemiologicznej i bieżących potrzeb zdrowotnych mieszkańców powiatu dębickiego.

Głównym celem działalności z zakresu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej było promowanie zdrowego stylu życia, rozwijanie indywidualnej odpowiedzialności za zdrowie własne i swoich najbliższych oraz motywowanie przedstawicieli różnych instytucji i organizacji do podejmowania działań na rzecz zdrowia. Oświata Zdrowotna i Promocja Zdrowia powyższy cel osiągnęła poprzez wdrażanie, kontynuację oraz monitorowanie programów edukacyjnych i przedsięwzięć prozdrowotnych oraz wspieranie realizatorów programów edukacyjnych, dla których organizowane były szkolenia, narady, konsultacje merytoryczne oraz udostępnianie materiałów oświatowo- zdrowotnych.

W 2019 roku na terenie powiatu dębickiego realizowano 14 programów edukacyjnych:

1. Program przedszkolnej edukacji antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”
2. Program profilaktyki palenia tytoniu ”Nie pal przy mnie proszę”
3. Program profilaktyki palenia tytoniu „ Bieg po zdrowie”
4. Program profilaktyki palenia tytoniu „Znajdź właściwe rozwiązanie”
5. Program profilaktyki nadwagi i otyłości „Trzymaj formę”
6. Program edukacyjny ”ARS, czyli jak dbać o miłość” w ramach profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych
7. Program „Moje dziecko idzie do szkoły”
8. Program profilaktyki zakażeń wirusem HPV „Wybierz Życie – pierwszy krok”
9. Program edukacyjny ”Podstępne WZW”
10. Program edukacyjny „Zawsze razem”,
11. Program edukacyjny „Znamię, znam je”
12. Program edukacyjny „Zapobieganie HIV/AIDS i chorobom przenoszonym drogą płciową. Edukacja młodzieży szkolnej”
13. Program edukacyjny „ Radosny uśmiech, radosna przyszłość”
14. Program edukacyjny „Profilaktyka wad cewy nerwowej”.

Ponadto realizowano interwencje nieprogramowe dotyczące:

1. Profilaktyka używania narkotyków w tym środków zastępczych „Profilaktyki dopalaczy”
2. Światowego Dnia Zdrowia
3. Profilaktyka palenia tytoniu w tym : Światowego Dnia bez Tytoniu i Światowego Dnia Rzucania Palenia
4. Profilaktyka zakażeń HIV i zachorowań na AIDS : Światowy Dzień AIDS, Kampania „Mam czas rozmawiać” i Kampania „Mój Walenty jest the best idzie ze mną zrobić test”
5. Profilaktyka grypy
6. Profilaktyka wszawicy
7. Profilaktyka odry,
8. Działania związane z utrzymaniem rezultatów projektu KIK/68
9. Bezpieczeństwo dzieci podczas wypoczynku letniego i zimowego.
10. Kampania „Jasne jak słońce”

11. Kampania „Oszczędź dziecku ospy”

12. Zapobieganie i eliminowanie negatywnego wpływu na zdrowie czynników biologicznych, chemicznych i fizycznych- smog.

Podejmowano też inne działania, takie jak :

- organizacja 13 konkursów / plastyczne, fotograficzne/
- 1 przegląd małych form teatralnych
- współorganizacja 2 olimpiad
- 8 akcji informacyjnych
- przeprowadzenie 102 wizytacji
- zorganizowanie 132 porad
- przeprowadzenie 3 sondaży
- zorganizowanie 22 stoisk informacyjno-edukacyjnych
- zorganizowanie 7 wystaw oraz 24 ekspozycji wizualnych
- współorganizację 12 imprez środowiskowych/ prozdrowotnych
- przeprowadzenie 1 szkolenia
- przeprowadzenie 12 pogadanek oraz 5 zajęć edukacyjnych dla uczniów
- współpraca z informatykami lokalnych samorządów i umieszczanie na stronach internetowych 10 informacji związanych z profilaktyką zdrowotną
- przeprowadzenie 8 instruktaży
- udzielono 183 porad metodycznych
- organizację 3 warsztatów profilaktycznych.

Prowadzono dystrybucję materiałów oświatowo zdrowotnych na terenie całego powiatu, i tak do 225 obiektów przekazano 16 329 sztuk materiałów.

Wyżej wymienione działania podejmowano przy współpracy z samorządami lokalnymi, Gminnymi Zespołami Ekonomiczno – Administracyjnymi Szkół i Przedszkoli, placówkami oświatowo wychowawczymi, Publicznymi i Niepublicznymi Zakładami Opieki Zdrowotnej, zakładami pracy, plastykami, lokalnymi mediami.

PAŃSTWOWY POWIATOWY
INSPEKTOR SANITARNY
w Dębicy
Barbara Więcek